

TÜRKİYE’NİN ÖNCELİĞİ YENİ YASALAR MI ?

Prof.Dr.Nur Centel*

Yeni yasalar süratle değil, yeterli süre tüketilerek, tartışmaya açılarak hazırlanmalıdır. Bu arada, uzmanlardan görüş alınmalı, istatistik veriler, şikayetler gözönünde tutulmalı ve Üniversitelerin alternatif tasarılar oluşturmalarına fırsat tanınmalıdır. Sistem değişikliği yapılmıyorsa, eskisini atıp yenisini yapma kolaycılığı yerine, yürürlükteki yasaların ıslahı tercih edilmelidir. Yeni Ceza Muhakemesi Yasası’nın TBMM Komisyonlarında görüşülmesinde yaşanan olumsuzluklardan ders çıkartılmalıdır¹.

1 Haziran 2005’te yerini yeni Ceza Muhakemesi Yasası’na² bırakacak olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 76 yıl önce yürürlüğe girmişti³. Bu Yasa, 1877 tarihli Alman Ceza Muhakemesi Yasası’nın 1926’da değişiklik gören metninden alınmıştı. O dönemde bu Yasa, kamu çıkarları ile kişisel çıkarları güvenceleyen ilkelere yer veren bir yasa olarak nitelendirilmişti⁴. Alman öğretisinde ise sözkonusu Yasa, hukuk devletinin önemli bir başarısı sayılmaktadır⁵.

Kuşkusuz Yasa’nın yürürlüğe girmesinden günümüze kadar geçen sürede, özellikle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatları, hak ve özgürlük kavramlarının içeriğinin değişmesi, kapsamının genişlemesi ve küreselleşme ceza muhakemesi hukukunu etkiledi. Öte yandan, her alandaki teknik gelişmeler, suçun ve suçlunun araştırılmasında başvurulabilecek yeni yöntemler yarattı. 1412 Sayılı Yasa’da bir çok değişiklik yapılmakla birlikte, bunlarla tüm yeniliklerin izlendiğini, bilimsel esaslara dayalı düzenlemeler yapıldığını söylemek mümkün değildir. Ancak, tüm bunlar yeni bir yasa yapılmasını gerektirir miydi?

Bu soruya hiç koşulsuz olumlu cevap verilmesi mümkün değildir. Çünkü, yeni Yasa büyük ölçüde eski Yasa’yı izlemektedir. Bu durumda, getirilen yeni düzenlemeler eski yasa üzerinde de yapılabilirdi. Nitekim, Alman Ceza Muhakemesi Yasası bizim Yasa’yı aldığımız tarihten itibaren yüzden fazla kez değiştirilmiş, değişikliğe uğramayan hiçbir maddesi kalmamış ve sayısız “a-madde” (136a gibi) ile bezenmiştir⁶. Buna karşın, Alman yasakoyucusu, 1877 tarihli Ceza Muhakemesi Yasası’nın yerine yenisini yapma savurganlığını tercih etmemiştir.

Yeni bir Ceza Muhakemesi Yasası yapılması, yargılama sistemi tamamen değiştirilseydi gerekli olurdu. Oysa şimdi yapılan, aynı sisteme bazı yeni veya değiştirilen hükümlerin monte edilmesidir. 1920’li yıllarda yeni yasalar yapıldı. Çünkü, bunlar devrimlerin simgesiydi. Yeni kurulan devlet, eskisi ile olan bağlantısını hukuk alanında çözüyor, yüzünü batıya çeviriyordu⁷. Nitekim, 1412 Sayılı Yasa’nın kendinden önceki Yasa’nın yerini almasının gerekçesi, “eski Yasa’nın rejimi farklı olan Osmanlı Devleti tarafından uygulanmış ve dayandığı teorilerin eskimiş bulunması, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti rejiminin gerektirdiği hukuki anlamı ve devletin ceza muhakemesi ihtiyaçlarını

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ K.Bayraktar, Önemli Yasaların Hazırlanması Üzerine, Güncel Hukuk 2004/12, 7.

² 4.12.2004 Gün ve 5271 sayılı CMK. RG 17.12.2004 No.25673.

³ 1412 Sayılı Yasa, 4.4.1929’da kabul edilmiş ve 20.8.1929’da yürürlüğe girmiştir.

⁴ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Bu Kanunu Hazırlayan Komisyon Tarafından Yazılan esbabı Mucibesi, Ankara 1937, 1.

⁵ C.Roxin, “Alman Ceza Muhakemesi Hukukuna Giriş”, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları (K.İçel/F.Yenisey), İstanbul 1994, 24.

⁶ S.Tellenbach, “Zum Straf- und Strafprozessrecht in Westliches Recht in der Republik Türkei 70 Jahre nach der Gründung (yay.H.Scholler/S.Tellenbach) Baden Baden 1996, 145-170.

⁷ T.Ansay, Kanunlarımız II, Güncel Hukuk 2005/4, 12.

karşılamaktan uzak olduğu” şeklinde gösterilmişti⁸. Bu gerekçeler, 2005 yapımı bir ceza muhakemesi yasası için kuşkusuz geçerli değildir.

Yeni Ceza Muhakemesi Yasası, 1999 tarihli Tasarı’ya dayanmaktadır. Bu Tasarı, yürürlükteki Yasayı, dolayısıyla Alman hukukunu izlemekteydi. Tasarıya Fransız hukukundan (tutuklamanın alternatifi adli kontrol gibi) bazı hükümler, Anglo-Amerikan hukukundan (tanıklara doğrudan soru sorulması gibi) bazı yöntemler aktarılmıştı. Daha sonra bu Tasarı’ya istinaf kanunyolu eklenmiş ve Başbakanlıkça 7.3.2003’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gönderilmiştir⁹. Uzun süre bekletilen Tasarı, Ekim 2004’te ele alınmış ve süratle bazı değişiklikler yapılarak 17 Aralık 2004’e yetiştirilmiştir.

Yeni Yasa’da, örneğin halen bulunmayan *istinaf* kanunyolu yer almaktadır. Türk hukuk sisteminde istinafa gerek bulunup bulunmadığı, bu kurumdan neler beklendiği, Almanların istinaf deneyimlerinin sonuçları acaba araştırıldı mı? İstinaf ve bölge adliye mahkemeleri adaleti hızlandıracak mı? Tekrar ihdas edilmek istenen bu kurumun enine-boyuna tartışılması gerekmez miydi?

Türkiye’nin önceliği, insan hakları ihlallerinin, işkencenin önlenmesidir, demokratikleşmedir. Demokratikleşmenin yolu kuşkusuz yeni anlayışlardan ve bunların yasalara yansıtılmasından geçer. Ancak, yeni hükümler getirme mutlaka yeni yasalar yapıp yürürlükteki yasaların bir kenara atılmasını gerektirmez. Mevcut yasalarda hükümler değiştirilerek ve yeni hükümler eklenerek aynı sonuca ulaşılması mümkündür. Biçimi değil, özü gözetmeliyiz. Önemli olan, daha demokratik hükümlerin en ekonomik yolla yasalara ve hayata geçirilmesidir.

⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre III, İçtima 2, Birleşim 47-59, Sıra No:116, C.10, Ankara 1929.

⁹ Başbakanlık 7.3.2003 gün ve 508/1020 sayılı yazısıyla 3.12.2002 tarihinde kararlaştırılan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı’nı TBMM Başkanlığına göndermiştir.